

Tutkimusta yliluonnollisen kokemisesta

Jeena Rancken: Yliluonnollinen kokemus. Tulkinta, merkitys ja vaikutus. Vastapaino 2017.

Perinteisen uskonnon rooli on vähenemässä nykyajan ihmisten elämässä, mutta kiinnostus erilaisiin uushenkisiin ilmiöihin lisääntyy. Vaikka yliluonnollisia ilmiöitä ei pystytä tieteellisesti todentamaan, yliluonnolliseksi tulkittu kokemus on usein kokijalle merkittävä ja voi johtaa jopa täydelliseen elämänmuutokseen.

Jeena Ranckenin väitöskirja-aineisto käsittää 84 haastattelua, joiden kaikkien sisällön Rancken esittää tiivistettynä. Jokainen haastateltu kertoo kokeneensa jotain yliluonnollista, mukana on enteitä, kummittelua, ufo-kokemuksia, enkeleitä ja paljon sellaista, minkä kertoja "vain tietää" olevan jollakin tavoin poikkeuksellista ja tavallisen ylittävää.

Rancken tarkastelee aineistoaan narratiivisen analyysin avulla ja tyypittää kerrottuja kokemuksia kokemus- ja tarinatyypeiksi, joista hän on laatinut mallitarinan. Tätä ennen hän pohjustaa tutkimustaan esittelemällä varsin perusteellisesti sekä yliluonnollisen kokemusten määrittelyjä ja tapoja suhtautua yliluonnolliseen että poikkeuksellisiin kokemuksiin kohdistuvaa aikaisempaa tutkimusta ja niissä kokemuksille annettuja selityksiä.

Yliluonnolliset kokemukset

Rancken on löytänyt aineistostaan kokemuksen sisällön perusteella neljä erilaista kokemustyyppiä.

Näistä ylivoimaisesti suurin ryhmä on henkiin ja voimiin liittyvät kokemukset, joita oli tutkijalle kerrotuista yliluonnollisista kokemuksista yli puolet. Rancken jakaa nämä vielä kolmeen eri luokkaan, nimittäin henkimaailman kosketus, kummittelu sekä kiroukset ja riivaajat. Henkimaailman kosketus oli jonkinlainen outo tai poikkeuksellinen tila, jonka taustalla tulkittiin usein olevan joko jumala tai jonkin muu korkeampi voima tai olento. Tällainen kosketus tuntui positiiviselta ja tuotti yleensä jonkin uuden näkökulman elämään.

Kummittelukokemuksissa kummittelija oli joko joku tuttu, kuollut henkilö tai sitten kysymyksessä oli kummitustalo, paikka, jossa kummitteli. Tutut vainajat tulivat usein hyvästelemään, lohduttamaan tai jollakin tavoin neuvomaan kokijaa. Paikkaan liittyvä kummittelu sitä vastoin oli useimmiten häiritsevää ja jopa pelottavaa.

Kiroukset ja riivaajat -luokkaan kuuluviksi Rancken lukee kuvaukset, joissa jokin henkinen olento tai voima tarttuu ihmiseen aiheuttaen esimerkiksi terveysongelmia tai huonoa onnea. Tällaisesta tarahengestä voi päästä eroon asiantuntijan avulla. Pahoihin henkiin tai demoneihin auttoi joissain kertomuksissa rukous, mutta ne saattoivat myös jäädä häiritsemään elämää pysyvästi.

Tulevan enteiksi tulkitut kokemukset jättivät kokijalle usein salaperäisen, ahdistavan tai pahaenteisen merkittävyyden tunteen. Enteet varoittivat tulevasta ja joskus kertojat saattoivat välttää onnettomuuden oltuaan ennakokokemuksen vuoksi normaalia valppaampia. Toisinaan kokemus myös jätti tunteen, että enteiden kokijan olisi pitänyt yrittää estää tapahtuma, johon ennen liittyi.

Ufo- ja humanoidikokemuksissa oli sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia. Positiivisten tilanteiden tulkittiin parantaneen, voimaannuttaneen ja inspiroineen kokijaa. Toisaalta myös sellaisia kokemuksia oli, joissa humanoidit

koettiin pelottaviksi ja pahantahitoisiksi. Yhdessä kokemuksessa kerrottiin pahantahtoisten olentojen tekemästä abduktiosta, ufosiippauksesta.

Ruumiista irtautumisen kokemuksia oli Ranckenin aineistossa kuusi, näistä kolme oli kuolemanrajakokemuksia, kolme kehosta poistumisen kokemuksia. Nämä kokemukset kuvattiin useimmiten lämpimiksi ja miellyttäväiksi, mutta kaksi kertojaa säikähti kuolleensa tai pelkäsi, ettei löydä ruumiiseen takaisin.

Viisi tarinatyyppiä

Rancken erottelee aineistonsa pohjalta viisi yliluonnollisesta kokemuksista kertomisen tarinatyyppiä. Näistä jokaisesta hän rakentaa esimerkkinä mallitarinan, joka on yhdistelty eri kertomuksista.

Silminnäköjen tarinassa päähenkilönä on tavallinen ihminen, jolle yliluonnollinen kokemus on hämmäntävä sattumus, jolle ei yleensä löydy erityistä selitystä. Kokemus ei välttämättä muuta kokijan elämää, mutta se jää mieleen pohdittavaksi. Kokemuksesta kerrotaan korkeintaan jollekin luotetulle ystävälle.

Etsijän tarinassa outo kokemus on kuin ratkaisua kaipaava arvoitus, joka saa etsimään lisätietoa. Etsijä on valmis puhumaan kokemuksestaan ja pohdiskelemaan sen merkitystä, mutta ei kenen kanssa tahansa.

Oppilaan tarinassa yliluonnollinen kokemus pysäyttää ja usein muuttaa ainakin jonkin verran kokijan elämää. Hän etsii tietoa kokemuksistaan ja hakeutuu kurseille tai luennoille. Hän kertoo kokemuksestaan aluksi vain läheisilleen, mutta myöhemmin myös muille ihmisille. Kokemus on herätys henkimaailmasta ja johtaa usein vähittäiseen elämänmuutokseen, kun kokija ensin etsii tietoa itselleen ja myöhemmin on valmis jakamaan oppimaansa myös muille.

Pelastetun tarinassa yliluonnollinen kokemus tapahtuu yllättäen

vaikeassa tilanteessa. Sairauden, alkoholin tai huumeiden rasittama ihminen saa varmuuden, että asiat alkavat nyt sujua. Kun korkeampi voima on puuttunut peliin, elämä muuttuu ratkaisevasti: sairaus helpottaa, huumeet ja alkoholi jäävät. Kokija kertoo kokemuksestaan ensin lähipiirille, sitten hän alkaa ”todistaa” sopivissa tilanteissa.

Kamppailijan tarinassa yliluonnollinen tunkeutuu toistuvasti häiriöksi tavalliseen elämään. Kokija uupuu ja ahdistuu yrittäessään estää kummallisia näkyjä, ääniä ja tuntemuksia. Hän tuntee itsensä pahojen voimien uhriksi ja etsii tietoa, mutta ei löydä apua. Asias- ta on vaikea kertoa muille, sillä selitykseksi tarjotaan helposti mielenterveyden horjumista.

Enkeleitä ja yksisarvisia

Joskus aikoinaan on kerrottu kohtaamisista peikkojen ja haltioiden kanssa, nykyään tavataan useammin enkeleitä tai humanoideja. Vaikka itse tapahtumaa on mahdoton todistaa, kohtaamisista kerrotaan, niitä pohditaan ja kokemuksille etsitään selityksiä kullekin ajalle ominaisessa kontekstissa ja niillä termeillä, jotka kuhunkin aikaan kuuluvat.

Ranckenin tutkimus nykyajan yliluonnolliskokemusten kerronnasta valottaa kiinnostavalla tavalla sekä sitä, millaisia tämän päivän yliluonnolliset kokemukset ovat, että tapoja, joilla niistä kerrotaan. Tutkimus epäilemättä löytää kiinnostuneita lukijoita myös akateemisten piirien ulkopuolelta. Kirjan hyödyllisyyttä lisäävät kirjan loppuun sijoitetut asia- ja henkilöha- kemistot.

MERJA LEPPÄLAHTI

Kirjoittaja on filosofian lisensiaatti ja tietokirjailija.